

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
Бережного Євгенія Вікторовича на тему «Кримінально-правові та
кримінологічні засади запобігання знищенню, підробці або заміні номерів
вузлів та агрегатів транспортного засобу»,
у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена сукупністю сучасних соціально-правових та кримінологічних чинників, що визначають підвищену значущість проблеми запобігання знищенню, підробці або заміні номерів вузлів та агрегатів транспортних засобів. Стрімке зростання кількості транспортних засобів, спричинене розвитком автомобільної галузі, об'єктивно супроводжується збільшенням рівня пов'язаних із ними кримінальних правопорушень, що становлять загрозу безпеці дорожнього руху та громадській безпеці загалом.

Особливої актуальності дослідження набуває у зв'язку з високим рівнем латентності цього виду кримінальних правопорушень, їх тісним зв'язком з іншими злочинами, а також наявністю системних проблем у правозастосовній практиці та недостатньою ефективністю діяльності судових і правоохоронних органів. Це свідчить про необхідність удосконалення як кримінально-правових норм, так і механізмів їх реалізації.

Водночас у вітчизняній юридичній науці відсутні комплексні монографічні дослідження, присвячені саме кримінально-правовим і кримінологічним засадам запобігання зазначеному кримінальному правопорушенню, що створює наукову прогалину та зумовлює потребу у системному міждисциплінарному аналізі.

Таким чином, актуальність дисертації визначається необхідністю наукового обґрунтування ефективних заходів запобігання, удосконалення законодавства та підвищення результативності правозастосовної діяльності у сфері забезпечення безпеки транспорту, що має важливе теоретичне і практичне значення для розвитку кримінального права та кримінології.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Дисертаційне дослідження вирізняється належним рівнем обґрунтованості наукових результатів, що забезпечується використанням комплексної методології, поєднанням кримінально-правового та кримінологічного підходів, а також залученням статистичних і емпіричних даних судової практики. Достовірність отриманих висновків підтверджується системним аналізом законодавства, офіційної статистики та репрезентативної вибірки судових рішень. Наукова новизна полягає у формуванні цілісної концепції запобігання досліджуваному виду кримінальних правопорушень, зокрема у визначенні детермінаційного комплексу, характеристиці особи злочинця та розробці комплексної системи превентивних заходів. Результати мають як теоретичне, так і прикладне значення, що свідчить про високий рівень наукової цінності роботи.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

вперше:

- досліджено склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України в динаміці та визначено найбільш поширені види кримінальних покарань, які застосовуються до осіб, визнаних винними у вчиненні цього кримінального правопорушення;

- визначено ключові фактори, що сприяють латентизації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України;

- встановлено кримінологічно значущі риси осіб, що вчиняють кримінально каране знищення, підробку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу, що дало можливість сформулювати типовий портрет такого злочинця;

- розроблено комплексну систему заходів запобігання кримінально каранім знищенню, підробці або заміні номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу;

удосконалено:

- наукові положення щодо сукупності кримінально каранім знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу з іншими видами кримінальних правопорушень;

- обґрунтування необхідності криміналізації кримінально каранім знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу як окремого складу кримінального правопорушення;

- наукові підходи до визначення детермінаційного комплексу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України;

- аргументацію щодо ролі правової культури та правосвідомості населення у запобіганні злочинності, в тому числі й кримінально караного знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу;

набули подальшого розвитку:

- наукові знання про найбільш поширені форми протиправної поведінки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України, а також необхідності врахування її факультативних ознак;

- наукові позиції щодо важливості встановлення мотиву та мети для призначення покарання особі, винній у вчиненні досліджуваного кримінального правопорушення;

- пропозиції щодо необхідності розробки комплексної стратегії запобігання злочинності в Україні;

- положення про систему суб'єктів запобіжної діяльності кримінальним правопорушенням в цій сфері.

Наукові дослідження були виконані здобувачем на кафедрі право (702) гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Тематика дослідження узгоджується з Пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначеними Стратегією розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки. Також тема відповідає

Основним науковим напрямом та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2024-2028 роки, затвердженим постановою Президії Національної академії наук України 10.04.2024 р. №8 (пп. 3.5.7. «Кримінальне право та процес, кримінологія, судове право»). Окрім того, тема дисертації відповідає тематиці наукових досліджень кафедри права гуманітарно-правового факультету «Правові засади стійкості та сталого розвитку критичної інфраструктури», затвердженої 23.04.24 року, державний реєстраційний номер 0124U002897.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота Бережного Євгенія Вікторовича повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Право».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у розвиток кримінально-правової та кримінологічної науки.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Бережного Євгенія Вікторовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана українською мовою. Рецензована дисертаційна робота характеризується логічною та послідовною структурою викладення матеріалу: від теоретико-правового аналізу до кримінологічної характеристики й практичних заходів запобігання. Текст є доступним для сприйняття фахівцем, із чітким дотриманням наукового стилю та аргументованістю положень. Використано загальноприйнятую юридичну та кримінологічну термінологію, що відповідає сучасному рівню наукового дискурсу. Стиль мовлення відзначається формалізованістю, точністю формулювань і відсутністю надмірної публіцистичності. Загалом робота демонструє високий рівень наукової культури, системність мислення та методологічну обґрунтованість.

Структура роботи. Наукова робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, 3 розділів, які містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (186 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з них основний текст - 214 сторінок.

У вступі дисертації автор переконливо обґрунтовує актуальність теми, пов'язуючи її з розвитком транспортної сфери та зростанням кримінальних правопорушень у цій галузі. Визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, що свідчить про чітку наукову логіку роботи. Методологічна база охоплює як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи, що забезпечує

комплексність аналізу. Особливої уваги заслуговує акцент на міждисциплінарному підході та практичній спрямованості результатів, що підвищує наукову та прикладну цінність дослідження.

Перший розділ присвячено ґрунтовному кримінально-правовому аналізу складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК України. Автор демонструє високий рівень теоретичної підготовки, досліджуючи генезу норми, її сучасний стан та перспективи розвитку. Особливо цінним є детальний розгляд об'єктивних і суб'єктивних ознак складу правопорушення, а також аналіз санкцій та практики їх застосування. Розділ вирізняється системністю, логічною структурою та аргументованістю висновків, що створює надійну теоретичну основу для подальших досліджень.

Другий розділ містить всебічний кримінологічний аналіз досліджуваного правопорушення. Автор професійно оперує статистичними даними, виявляючи тенденції, структуру, географію та динаміку злочинності. Важливим науковим здобутком є дослідження латентності та детермінаційного комплексу правопорушення. Сформований узагальнений портрет злочинця додає роботі прикладного значення. Розділ характеризується глибиною аналізу та обґрунтованістю висновків, хоча окремі положення могли б бути розширені за рахунок порівняльних міжнародних досліджень.

Третій розділ присвячений питанням запобігання досліджуваному виду злочинності та має виразну практичну спрямованість. Автор комплексно розглядає як загальносоціальні, так і спеціально-кримінологічні заходи профілактики, пропонуючи конкретні шляхи їх удосконалення. Особливу цінність становить систематизація суб'єктів запобіжної діяльності та визначення їх ролі. Розділ демонструє здатність автора до прикладного узагальнення та формування ефективних рекомендацій, що можуть бути використані у правозастосовній та нормотворчій практиці.

У висновках узагальнено результати дослідження та підтверджено досягнення поставленої мети. Автор системно поєднує кримінально-правовий і кримінологічний підходи, що дозволяє сформулювати цілісне бачення проблеми. Практичні рекомендації мають реальну цінність для вдосконалення законодавства та підвищення ефективності запобіжної діяльності. Висновки є логічно вивіреними, науково обґрунтованими та відповідають змісту роботи, що свідчить про високий рівень завершеності дослідження.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлені у 6 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України. Також результати дисертації були апробовані на 3 наукових фахових конференціях.

Оцінюючи науковий рівень публікацій здобувача та дотримання в наукових публікаціях принципів академічної доброчесності необхідно зазначити те, що наукові публікації виконані на доволі високому науковому рівні з

використанням практичної сфери застосування. Всі публікації виконані одноособово.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. У цілому, загалом схвально оцінюючи дисертаційне дослідження Бережного Є. В., варто окреслити низку зауважень, а також звернути увагу на окремі положення, що викликають певні сумніви або можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту роботи:

- в Розділі 2 реалізується кримінологічний аналіз даного виду злочинної діяльності. Але виникає запитання, чому дисертант не дослідив коефіцієнти злочинної активності та злочинної інтенсивності даного явища? Але ж рівень злочинності для кримінологічного аналізу не таких показовий як вищезазначені показники. Дані коефіцієнти дають можливість реалізовувати порівняльний аналіз такого кримінально-протиправного явища;

- дисертант використовує статистичну інформацію за останні п'ять років, а саме 2020-2024 рр. треба зазначити те, що в більшості своєму, це роки, які припадають на період знаходження України в положенні воєнного стану. На нашу думку, було більш ефективно проаналізувати більш тривалий період дослідження. Наприклад за останні десять років. При цьому, не погано було б порівняти рівень злочинності в мирний час та в воєнний час;

- автор приділяє доволі велику увагу латентному характеру даного кримінально-протиправного явища. Наприклад, доволі обширно зупиняється на аналізі відповідних методів встановлення латентності (декілька сторінок цьому присвячено) але, при цьому, не підтверджує власну позицію з приводу рівня латентності будь-якою статистичною інформацією. Хоча на першому місті розглядає статистичний метод аналізу латентності.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу. Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Бережного Євгенія Вікторовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання знищенню, підробці або заміні номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу», виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право».

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Бережний Євгеній Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, професор
професор кафедри право
гуманітарно-правового факультету
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»**

Михайло ФІАЛКА